

De Zandslak *Theba pisana* (O.F. Müller, 1774): een nieuwe soort voor Purmerend

Henk K. Mienis

The Sand hill snail *Theba pisana* (O.F. Müller, 1774): a new species for Purmerend

Summary. In the autumn of 2016 I discovered a colony of the Sand hill snail *Theba pisana* at a new roundabout in Purmerend, province of North Holland, the Netherlands. The site is quite distant from known habitats of the Sand hill snail in the Netherlands. The snails most probably reached the site with building sand brought from somewhere along the coast and used to construct the roundabout.

De Zandslak

In de herfst van 2016 vond ik tot mijn verrassing in Purmerend een slak die ik nog nooit eerder in Nederland had aangetroffen: de Zandslak *Theba pisana*. Deze van oorsprong Mediterrane soort trof ik aan in de omgeving van een nieuwe rotonde in de Neckerstraat, waar die de Verbindingsweg ten noordoosten van de A7 kruist. De Zandslak werd er aangetroffen op 5 en 7 september en 7 oktober 2016, waaronder ook veel levenden.

De Zandslak kan het best beschreven worden als een middelgrote soort waarvan de huisjes om en nabij de 2 cm groot kunnen worden. De ondergrond van het huisje is vuilwit met daarop vaak enkele donkere spiraallijntjes en soms wat bredere geelachtige banen. De binnenzijde van de mondrand is meestal roze gekleurd. Een ander karakteristiek kenmerk vormt de sculptuur die bestaat uit heel fijne spiraaltjes die gekruist worden door een wat grovere axiale sculptuur. De navel is dikwijls bijna geheel gesloten. Juveniele exemplaren hebben een gekielde schelp.

Verspreiding

Sinds enkele jaren is deze soort uit het Middellandse Zee gebied bezig aan een opmars in het kustgebied van Nederland. De eerste vondst werd gedaan in Zeeland, maar deze kolonie bleek uit nakomelingen te bestaan van een moedwillige introductie van exemplaren uit België en Frankrijk (Van Benthem Jutting, 1962; 1964; Van Dalsum, 1964).

De latere ontdekking van de Zandslak in Zeeuws-Vlaanderen is waarschijnlijk het resultaat van natuurlijke uitbreiding van het verspreidingsareaal in België. Vindplaatsen van meer recente oorsprong zijn die in Zuid- en Noord-Holland, waar de Zandslak gezien de gegevens op Waarneming.nl steeds meer aangetroffen wordt. Bekende vindplaatsen in Noord-Holland bevinden zich in Zandvoort, Haarlem en noordelijker in de duinstrook, op zijn minst tot Beverwijk. Vindplaatsen in het binnenland zijn zeldzamer (zie echter de verspreidingskaart in Jansen, 2016).

De rotonde waar de slakken werden gevonden is vrij nieuw; ze werd waarschijnlijk aangelegd met behulp van zand uit het duingebied, gezien de aanwezigheid van vrij veel zeeschelpen in het materiaal. De begroeiing bestond uit Teunisbloem *Oenothera spec.*, Boerenwormkruid *Tanacetum vulgare*, Witte honingklaver *Melilotus albus*, Reukeloze kamille *Tripleurospermum maritimum* en Cichorei *Cichorium intybus*.

Fig. 1. Enkele exemplaren van de Zandslak *Theba pisana* gevonden in Purmerend. Foto Henk Mienis.

Naast de Zandslak werden onder andere veel Bolle duinslakken *Ceriuella virgata*, Segrijnslakken *Cornu aspersum*, Gekielde loofslakken *Hygromia cinctella* en Barnsteenslakken *Succinea putris* op de vegetatie aangetroffen.

Zowel de slakken als de planten zijn typisch voor een ruderaal gebied. De Zandslak en Cichorei zijn beide nieuwkomers in de omgeving van Purmerend.

Ik ken de Zandslak heel goed uit Israël waar deze soort zeer algemeen langs de kust en in de kustvlakte voorkomt (Heller, 2009). De Zandslakken die ik in Purmerend aantrof waren echter veel groter dan de exemplaren die in Israël voorkomen.

Geraadpleegde bronnen

- HELLER, J., 2009. Land snails of the Land of Israel – Natural history and a field guide. – Pensoft, Sofia en Moskou.
- JANSEN, E.A., 2016. Veldgids slakken en mossels – land en zoetwater. – KNNV Uitgeverij, Zeist.
- VAN BENTHEM JUTTING, W.S.S., 1962. *Theba pisana* (Müller) levend in Zeeland. – Basteria 26(3-4): 57-58.
- VAN BENTHEM JUTTING, W.S.S., 1964. Aanvullend bericht over *Theba pisana* op Walcheren. – Basteria 28(1-2): 11-12.
- VAN DALSUM, J., 1964. *Theba pisana* (Müller) en *Helicella cespitum* (Drap., 1801) in Nederland. – Basteria 28(1-2): 10-11.

Adres van de auteur
mienis@netzer.org.il